

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ใน
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา” นั้น ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทยและ
ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ตอนที่ 1 การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาในโรงเรียนระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

จากการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
ของโรงเรียนในประเทศไทย การสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในชั้น
เรียนของโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย จำนวน 6 โรงเรียน ตลอดจนการสนทนากลุ่มและการ
สัมภาษณ์ครูสังคมศึกษาในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับ
การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์
ข้อมูล ดังผลการศึกษาในแต่ละหัวข้อดังนี้

1.1 การจัดหลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และ โรงเรียน
ในประเทศสหรัฐอเมริกา

1.2 วิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และ โรงเรียนในประเทศ
สหรัฐอเมริกา

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และ
โรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

1.4 การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของ
โรงเรียนในประเทศไทย และ โรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

1.5 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

ดังรายละเอียดในแต่ละส่วน ดังนี้

1.1 การจัดหลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็น 2 ส่วนย่อย คือ

ส่วนที่ 1.1.1 การจัดหลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย

การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยในปัจจุบันนั้น อยู่ภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในส่วนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้กำหนดให้มีสาระย่อย 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ได้กำหนดไว้ 3 มาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2551 : 178 - 183)

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

การจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์ในสถานศึกษานั้น จากคำสั่งของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่กำหนดให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ป.1- ม.6) ในทุกสังกัดจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาเฉพาะขึ้นอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยสถานศึกษาจะต้องดำเนินการปรับโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรสถานศึกษาในรายวิชาพื้นฐานให้สอดคล้องกับคำสั่งที่กำหนดไว้ดังกล่าว มีข้อมูลสำคัญโดยสังเขป ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2554: 15)

1) ระดับประถมศึกษา กำหนดให้เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ 40 ชั่วโมง แนวปฏิบัติสำหรับการจัดการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์นั้น สถานศึกษาจัดตารางเรียนสำหรับรายวิชา

ประวัติศาสตร์ เป็นสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 40 สัปดาห์ รวม 40 ชั่วโมง

2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กำหนดให้เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ 40 ชั่วโมง (1 หน่วยกิต) แนวปฏิบัติสำหรับการจัดการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์นั้น สถานศึกษาสามารถจัดเป็น 2 ภาคเรียน โดยจัดเป็นรายวิชาละ 0.5 หน่วยกิต หรือจัดไว้ในภาคเรียนใดภาคเรียนหนึ่ง โดยจัดเป็นรายวิชาละ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา

3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดให้เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ 80 ชั่วโมง (2 หน่วยกิต) แนวปฏิบัติสำหรับการจัดการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์นั้น สถานศึกษาสามารถจัดได้หลายแบบ เช่น จัดเป็นรายวิชาละ 0.5 หน่วยกิต จำนวน 4 ภาคเรียน/จัดเป็นรายวิชาละ 1 หน่วยกิต จำนวน 2 ภาคเรียน การจัดไว้ในระดับชั้นใด ภาคเรียนใดก็ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา และคำนึงหลักของพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

เนื้อหาสาระและมโนมติของสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากมาตรฐานการเรียนรู้ 3 มาตรฐานดังกล่าว เป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยมาตรฐานการเรียนรู้ได้สะท้อนถึงความรู้ กระบวนการ และเจตคติที่สำคัญของการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไว้

มาตรฐานการเรียนรู้ 3 มาตรฐานข้างต้น สามารถวิเคราะห์และเชื่อมโยงสาระของความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติด้านนิยม ของทั้ง 3 มาตรฐานการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ให้สัมพันธ์กัน ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2554: 15 - 17)

ความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ/ค่านิยม จากมาตรฐานการเรียนรู้ ทั้ง 3 ข้อ หากจะมุ่งที่เป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนไทยที่รักชาติ ก็คือ มาตรฐาน ส 4.3 เริ่มจากการรู้จักตนเอง ชุมชน และสังคมไทย วัฒนธรรมไทย และความเป็นชาติไทย ส่วนมาตรฐาน ส 4.2 จะนำนักเรียนออกไปสู่สังคมโลกด้วยการศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์เริ่มที่ชาติตนเอง ก่อนถึงเพื่อนร่วมภูมิภาคและร่วมโลก รวมทั้งการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และการเปลี่ยน

แปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นที่มีต่อตนเอง สังคมชาติและสังคมโลก ส่วนมาตรฐาน ส 4.1 เป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง ประกอบด้วย

1) เรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นขั้นตอนในการค้นหาข้อเท็จจริงในอดีตของสังคมมนุษย์ โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์

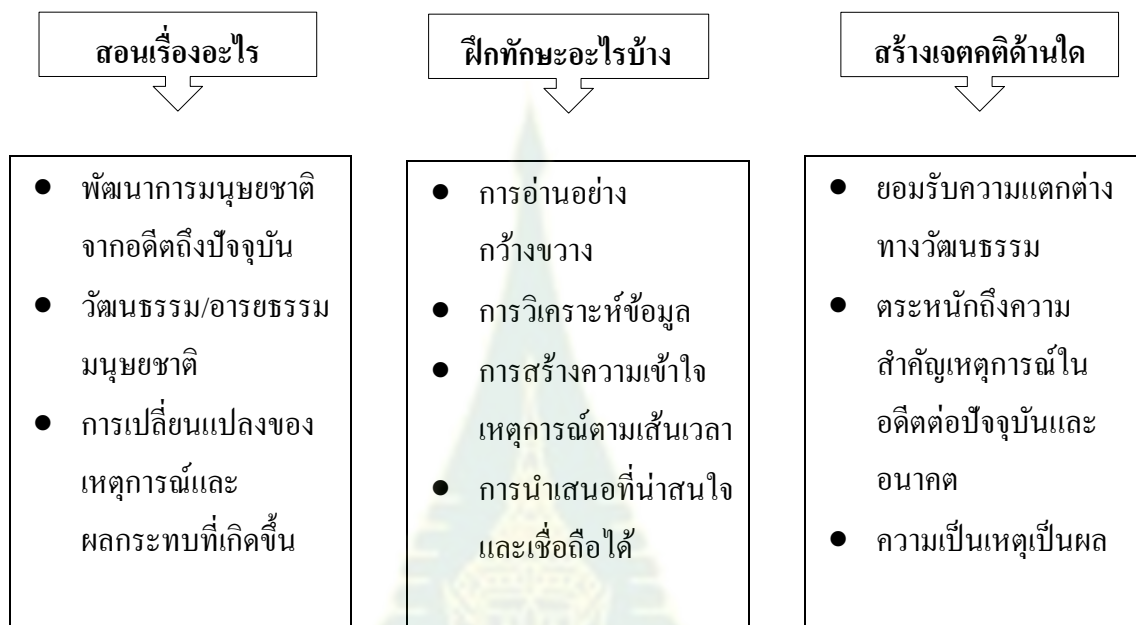
2) เรื่องเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ เป็นพื้นฐานความรู้ของการสร้างความเข้าใจเหตุการณ์ และเป็นเสมือนเส้นแบ่งขอบเขตในการศึกษาประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติอันยาวนานที่เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกันตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่ครูต้องวิเคราะห์ เพื่อให้เข้าใจว่าจะต้องสอนอะไร แะไหน ฝึกฝนทักษะกระบวนการใด จะสร้างเจตคติ นิยมด้านใดบ้าง ในแต่ละมาตรฐานการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ ดังนี้

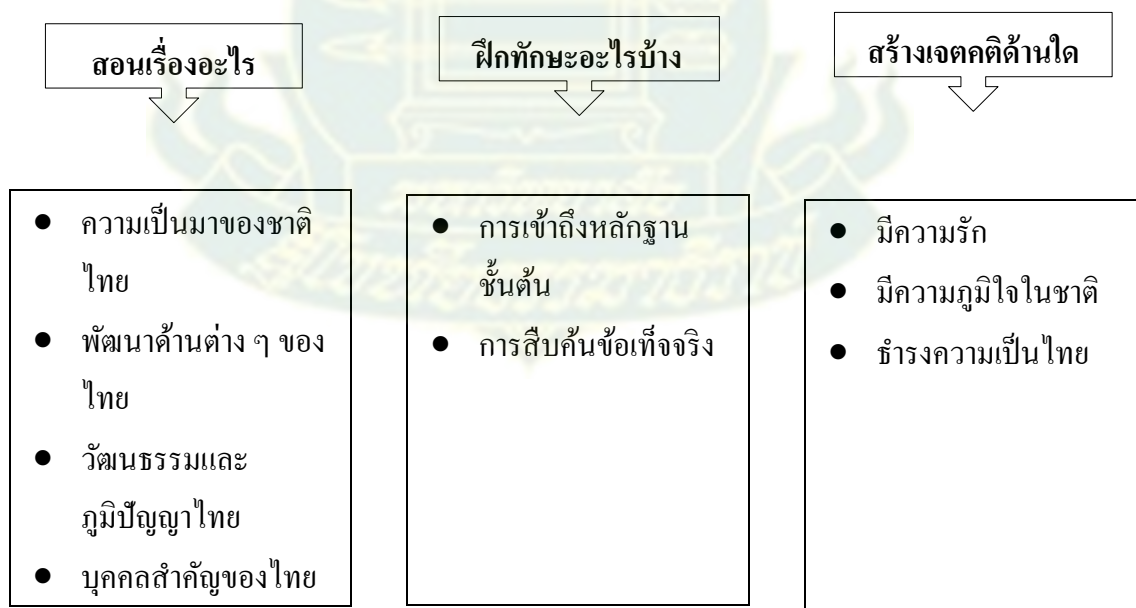
มาตรฐาน ส. 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม กฎมบัญญัติไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สาระเนื้อหาที่นักเรียนในทุกระดับชั้นได้เรียน ตามที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2554: 22)

- 1) เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์
- 2) วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historied Method)
- 3) พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ
- 4) เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์
- 5) ความเป็นมาของชาติไทย รวมทั้งประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่มีส่วน

สร้างสรรค์ และปกป้องรักษาชาติไทย

- 6) วัฒนธรรมไทย
- 7) ภูมิปัญญาไทย

เมื่อวิเคราะห์การจัดหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของประเทศไทย โดยเฉพาะในส่วนของสาระประวัติศาสตร์ จะมีลักษณะดังต่อไปนี้ (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา 2555: 1-33 ถึง 1-34)

มีการเรียงลำดับเนื้อหาจากสังคมศาสตร์ จากเรื่องของตนเอง และผู้ที่อยู่รอบตัว จังหวัด ภาค และประเทศ-โลก และมีการเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก เรียกว่า expanding approach โดยเรียนจากเรื่องใกล้ตัวขยายออกไปไกลตัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 การเรียงลำดับเนื้อหาของภาพรวมของหลักสูตร

ระดับชั้น	เนื้อหาของหลักสูตร
ระดับประถมศึกษาตอนต้น	- ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง
ระดับประถมศึกษาตอนปลาย	- ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของตนเอง ครอบครัว และโรงเรียน - ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	- ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของจังหวัด และภาคต่างๆ ของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศในภูมิภาคต่างๆ ของโลก
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	- ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก - ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง

ตัวอย่างที่ 2 การเรียงลำดับเนื้อหาใน สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

- การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมและใกล้ตัวเด็กและครอบครัว
- การเปลี่ยนแปลงของชุมชน
- พัฒนาการของมนุษย์ยุคต่าง ๆ
- อารยธรรมที่มีอิทธิพลต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- ความเป็นมาของกลุ่มอาเซียนและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ รวมเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของอาเซียน
- พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองของเอเชียและโลก
- พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองของภูมิภาคต่างๆ ของโลก
- เหตุการณ์สำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน
- วิเคราะห์สถานการณ์โลกที่เป็นผลจากความร่วมมือและความขัดแย้ง

จากขอบเขตหรือหัวข้อของเนื้อหาในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สะท้อนให้เห็นถึงมโนคติสำคัญที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้แก่

- กาลเวลา
- การเปลี่ยนแปลง
- วิธีการทางประวัติศาสตร์
- วัฒนธรรมไทย
- หลักฐานทางประวัติศาสตร์
- ขนบธรรมเนียมประเพณี
- พัฒนาการของมนุษย์
- อารยธรรม
- ความเป็นชาติไทย
- ภูมิปัญญาไทย
- การสถาปนาอาณาจักรไทย
- การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

ส่วนที่ 1.1.2 การจัดหลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศ

สหรัฐอเมริกา

การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาถูกรวมเข้าอยู่ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 โดยในช่วงนั้นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในวิชา

สังคมศึกษา คือ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ แต่การจัดการเรียนการสอนทั้งสองวิชาแยกออกจากกัน ซึ่งหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาได้มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เช่นกัน

ครั้นในปี ค.ศ. 1994 สภาสังคมศึกษาแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (NCSS) ได้ประกาศมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรสังคมศึกษาที่คาดหวังไปสู่ความเป็นเลิศ 10 ประการ และได้รับการยอมรับสำหรับการใช้ในการจัดหลักสูตรสังคมศึกษา ทั้งของสหรัฐอเมริกาและนานาชาติ

มโนคติทั้ง 10 เรื่อง (theme) เรียกว่า “Ten Themes for Social Studies” มโนคติทั้ง 10 เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันและล้วนมาจากเนื้อหาสังคมศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น มโนคติสำคัญ 10 เรื่อง มีดังนี้ (National Council for the Social Studies, 1994 อ้างใน วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา 2555: 1-35 ถึง 1-36)

1) วัฒนธรรม (Culture)

มนุษย์เป็นผู้สร้าง เรียนรู้ และประยุกต์ใช้วัฒนธรรม วัฒนธรรมของมนุษย์มีลักษณะเป็นระบบพลวัต (dynamics system) ของความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเหมือนกันและความแตกต่างกันของพหุวัฒนธรรม ความเข้าใจในวัฒนธรรมจะทำให้เราเข้าใจตนเองและผู้อื่น

2) เวลา ความต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลง (Time, Continuity, and Change)

มนุษย์ต้องแสวงหาความเข้าใจในรากเหง้าที่เป็นประวัติของตนเอง และถิ่นฐานของตน ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวจะทำให้ทราบว่าเป็นสมัยอดีต สิ่งต่างๆ มีลักษณะอย่างไร และสิ่งเหล่านั้นมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างไร ทำให้เกิดความเข้าใจในมุมมองของประวัติศาสตร์ และเป็นการได้คำตอบเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของมนุษย์อีกด้วย

3) คน สถานที่ และสิ่งแวดล้อม (People, Places, and Environments)

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีส่วนทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงสถานที่อื่นๆ บนโลกที่อยู่นอกเหนือจากที่ที่เราอยู่ การศึกษาในประเด็นหัวข้อนี้ ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดเห็นและมุมมองในเรื่องพื้นที่ และมุมมองทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับโลกในเรื่อง สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และความต้องการในฐานะเป็นพลเมือง ซึ่งทั้งหมดนี้ ผู้เรียนต้องการความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ อย่างมีวิจารณญาณ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา

4) การพัฒนาเอกลักษณ์บุคคลและอัตลักษณ์ของบุคคล (Individual Development and Identity)

อัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลได้มาจากวัฒนธรรมที่ผู้นั้นเกี่ยวข้อง กลุ่มคนที่มีปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลจากสถาบันในสังคมที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในลักษณะต่างๆ

จะทำให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างบรรทัดฐานทางสังคม และอัตลักษณ์ที่ปรากฏในตัวบุคคล กระบวนการสังคมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างอัตลักษณ์รวมทั้งหลักจริยธรรมที่อยู่เบื้องหลังความประพฤติของบุคคลนั้น ๆ

5) เอกัตบุคคล กลุ่ม และสถาบัน (Individual, Group, and Institution)

สถาบันมีอิทธิพลอย่างมากต่อบุคคล สถาบันเป็นองค์กรที่ทำให้เกิดค่านิยมหลักของสังคมที่บุคคลในสังคมนั้นยึดถือ ดังนั้น สถาบันจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เรื่องสถาบันว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร มีปัจจัยใดที่มีอิทธิพล และสามารถบังคับหรือควบคุมบุคคลได้ และมีวิธีการใดที่มีอิทธิพลต่อบุคคลและวัฒนธรรม รวมทั้งสถาบันควรจะได้รับการศึกษาไว้หรือเปลี่ยนแปลง

6) อำนาจ อำนาจหน้าที่ และอภิบาลหรือการบริหารจัดการ (Power, Authority, and Governance)

การได้เข้าใจในพัฒนาการของโครงสร้าง การใช้อำนาจ การมีอำนาจหน้าที่ และการบริหารจัดการ และบทบาทในสังคมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจและพัฒนาสมรรถนะของพลเมืองในสังคม

7) การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภค (Production, Distribution, and Consumption)

การตัดสินใจในเรื่องการแลกเปลี่ยน การค้าขาย นโยบายเศรษฐกิจ การมีคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งสำคัญในหัวข้อที่จะศึกษา รวมทั้งบทบาทของรัฐในการวางแผนนโยบายในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ และจากมุมมองของประเทศต่าง ๆ มีการศึกษาระบบเศรษฐกิจ โลก และบทบาทของเทคโนโลยีต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

8) วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (Science, Technology, and Society)

เทคโนโลยีเป็นสิ่งจำเป็น หากปราศจากเทคโนโลยีจะทำให้ชีวิตยุคใหม่ ไม่สะดวกสบาย ในยุคนี้ถือว่าเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานสำคัญในชีวิตประจำวัน

9) ความเชื่อมโยงระดับโลก (Global connections)

ในสภาพความจริงแล้ว โลกเป็นที่รวมของความหลากหลายของเชื้อชาติและวัฒนธรรม จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน ทุกคนต้องมีส่วนช่วยกันวิเคราะห์และพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาในประเด็นปัญหาระดับโลก

10) อุดมคติที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองและการปฏิบัติ (Civic Ideals and Practice)

ทุกคนควรมีโอกาสได้สำรวจอุดมคติของตนที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง และได้ลงมือปฏิบัติ ในการมีส่วนร่วมในสังคม ซึ่งเป็นการลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติ

มโนคติทั้ง 10 ข้อดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีมโนคติที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิชาประวัติศาสตร์ คือ เวลา ความต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าได้กำหนดเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงเกรด 12 โดยกำหนดให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาสาระที่ใกล้ชิดตัวในระดับอนุบาล และค่อย ๆ ขยายวงกว้างออกไปในระดับการเรียนสูงขึ้น ดังตัวอย่างการจัดขอบเขตและการจัดเรียงลำดับเนื้อหาในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา (Dyneson, Gross and Berson, 2003 อ้างในวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา 2555: 1-31 ถึง 1-32)

การเรียงลำดับตามชั้นเรียน (sequence)	ขอบเขตของเนื้อหา (scope)
อนุบาล-เกรด 3	เรียนเรื่องตนเอง บ้าน ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน
เกรด 4	เรียนประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ของรัฐ และของท้องถิ่น
เกรด 5	เรียนประวัติศาสตร์อเมริกา เน้นสงครามกลางเมือง
เกรด 6	เรียนวัฒนธรรมในบริบทภูมิภาคและโลก
เกรด 7	เรียนประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ของรัฐ
เกรด 8	เรียนประวัติศาสตร์อเมริกา เน้นหลังสงครามกลางเมือง
เกรด 9	เรียนหน้าที่พลเมือง ภูมิศาสตร์โลก และประวัติศาสตร์ของรัฐ
เกรด 10	เรียนประวัติศาสตร์โลก หรือประวัติศาสตร์สมัยใหม่
เกรด 11	เรียนประวัติศาสตร์อเมริกา
เกรด 12	ปัญหาปัจจุบันที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม รวมทั้งมีวิชาเลือกจากสังคมศาสตร์อื่น ๆ

นอกจากนั้นจากการศึกษาเอกสารพบว่า การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ 2 ประการ คือ

1) มุ่งพัฒนาทักษะกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical thinking skills) เน้นการให้นักเรียนมีความสามารถในการประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สามารถวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือมีข้อโต้แย้ง และมีมุมมองที่ถูกต้อง

2) มุ่งพัฒนาความเข้าใจในเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ (Historical understandings) มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของประเทศและของโลก ความเข้าใจในความสำเร็จและความล้มเหลวของมนุษย์ ในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านสังคม การเมือง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

(<http://www.nchs.ucla.edu/standards-for-grades-k-4/definition-of-standards>)

ตัวอย่างการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ สำหรับระดับชั้นปีที่ 5 ถึง 12 นั้น ประกอบด้วย กระบวนการคิด 5 มาตรฐานด้วยกัน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ทักษะกระบวนการคิดลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ (Chronological thinking)

มาตรฐานที่ 2 ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (Historical comprehension)

มาตรฐานที่ 3 ทักษะการคิดวิเคราะห์และการตีความทางประวัติศาสตร์ (Historical analysis and interpretation)

มาตรฐานที่ 4 ความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical research capabilities)

มาตรฐานที่ 5 ความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางประวัติศาสตร์ และการตัดสินใจ (Historical issues-analysis and decision-making)

(<http://www.nchs.ucla.edu/standards-for-grades-k-4/historical-thinking>)

ตัวอย่างรายละเอียดของแต่ละมาตรฐาน ซึ่งกำหนดไว้ในชั้นปีที่ 5 – 12 (National Center for History in the Schools – UCLA) และตัวอย่างเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์อเมริกัน สำหรับชั้น ปีที่ 5 – 12 มีรายละเอียดปรากฏใน ภาคผนวก ฉ

จากการศึกษาเอกสารการจัดหลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา เมื่อนำมาเปรียบเทียบพอสรุปได้ดังตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 การจัดหลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทยและโรงเรียน
ในประเทศสหรัฐอเมริกา

หัวข้อ	หลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ ของโรงเรียนในประเทศไทย	หลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ ของโรงเรียนในประเทศ สหรัฐอเมริกา
ด้านเนื้อหา	กำหนดเนื้อหาให้นักเรียนได้เรียน จากสิ่งใกล้ตัว และค่อยขยายออกไป ไปสู่ประวัติศาสตร์โลก โดย กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่านักเรียน ระดับใดเรียนเนื้อหาอะไร	กำหนดเนื้อหาให้นักเรียนเรียนจาก สิ่งใกล้ตัว และค่อยขยายออกไปสู่ ประวัติศาสตร์โลก โดยกำหนดไว้ อย่างชัดเจนว่านักเรียนระดับใดเรียน เนื้อหาอะไร
ด้านทักษะ กระบวนการ	มีการกำหนดไว้ในมาตรฐาน แต่ ไม่แสดงทักษะ/กระบวนการ ออกมาให้ชัดเจนว่า ในแต่ละ มาตรฐาน ต้องการให้ผู้เรียนเกิด ทักษะ หรือกระบวนการใดบ้าง	กำหนดทักษะกระบวนการไว้อย่าง ชัดเจน โดยกำหนดไว้ในมาตรฐาน
ด้านเจตคติ	มีการระบุไว้อย่างชัดเจนใน หลักสูตรว่าต้องการให้นักเรียน เกิดเจตคติอะไร	มีการระบุไว้อย่างชัดเจนใน หลักสูตรว่าต้องการให้นักเรียนเกิด เจตคติอะไร

หากพิจารณาโดยภาพรวมเกี่ยวกับหลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนของ
ประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน ทั้งการกำหนดเนื้อหา
ที่เริ่มจากให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่ใกล้ตัวก่อน แล้วค่อย ๆ ขยายเนื้อหาไปสู่โลก รวมทั้งการกำหนด
ทักษะกระบวนการที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน เพียงแต่ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้ใน
มาตรฐานอย่างชัดเจนว่าในมาตรฐานใดควรให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการใด ส่วนในประเด็น
ของเจตคติก็น่ามีความใกล้เคียงกันคือให้เป็นพลเมืองดีของชาติ และของโลก

1.2 วิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และโรงเรียนในประเทศ สหรัฐอเมริกา

ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็น 2 ส่วนย่อย คือ

ส่วนที่ 1.2.1 วิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย

จากการเข้าร่วมสังเกตการสอนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าวิธีสอนที่กลุ่มตัวอย่างได้นำมาใช้ในการสอนส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนบรรยาย ประกอบการใช้สื่อ และการแบ่งกลุ่มเพื่อปฏิบัติกิจกรรม และเมื่อสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบว่าส่วนใหญ่ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไม่ได้จบวิชาเอกประวัติศาสตร์โดยตรง จึงขาดความรู้ในเนื้อหา ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งมีวิธีสอนเฉพาะ คือวิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ทำให้ครูไม่สามารถนำวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ส่งผลทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์

ส่วนที่ 1.2.2 วิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ามีอยู่หลายวิธีสอนด้วยกัน ในที่นี้ขอประมวลวิธีสอน โดยสังเคราะห์จากเอกสารต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) **วิธีสอนโดยการสืบสวนสอบสวน** เจอโรม บรุนเนอร์ (Jerome S. Bruner) นักการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นผู้หนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการนำวิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวนมาใช้เป็นอย่างมาก บรุนเนอร์เห็นว่า การเรียนการสอนจะเกิดขึ้นได้ถ้าให้ผู้เรียนค้นพบ (Discovery) ความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนควรเป็นผู้ช่วยเหลือมากกว่าการเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือความรู้ทั้งหมดแก่ผู้เรียน ผู้สอนควรทำหน้าที่กำหนดปัญหาหรือคิดประเด็นสำคัญ ๆ ที่มีประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนได้ขบคิดและค้นหาคำตอบกันมากกว่าหน้าที่อื่น บรุนเนอร์เห็นว่า ผู้สอนจะประเมินผลการสอนของตนเองว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ให้ดูจากผลที่ผู้เรียนได้รับว่า เขาสามารถพัฒนาสติปัญญาเพียงใด ดังนั้น ผู้สอนควรคิดทบทวนเสมอว่า วิธีที่จะให้ผู้เรียนได้พัฒนาสติปัญญาอย่างเต็มที่มีตนเองได้ใช้วิธีใดบ้าง บรุนเนอร์แนะว่า วิธีการให้ผู้เรียนสืบหาความรู้เอง หรือการสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Method) จะเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด แต่บรุนเนอร์ก็ได้ปฏิเสธ โดยสิ้นเชิงว่า การพัฒนาสติปัญญานั้น ไม่จำเป็นต้องอาศัยการรู้ข้อมูลพื้นฐาน เพราะข้อมูลพื้นฐานหรือมโนคติเบื้องต้นยังเป็นสิ่งสำคัญ แต่ความสำคัญอย่างที่สุดของการเรียนการสอนก็ควรอยู่ที่การให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวของเขาเอง

กล่าวโดยสรุป การสอนแบบสืบสวนสอบสวนเป็นการสอนโดยอาศัยหลักการและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เช่นเดียวกับวิธีการสอนแบบแก้ปัญหาซึ่งเป็นวิธีการสอนที่จะพัฒนาความสามารถในการใช้สติปัญญาของผู้เรียน เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง วิธีการสอนนี้นิยมใช้มากในวิชาสังคมศึกษาและวิทยาศาสตร์ วิธีการสอนนี้บางแห่งเรียกว่าวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้

2) **วิธีการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์** แบนคส์เสนอวิธีการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ว่าเป็นวิธีการหนึ่ง ที่ควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน

วิธีการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการที่ใช้วิธีการของนักประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ทางประวัติศาสตร์ มาจัดขั้นตอนการเรียน การสอนอย่างเป็นลำดับ เพื่อให้ให้นักเรียนได้องค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์

วิธีการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ คือ 1) ขึ้นกำหนดปัญหาและการตั้งสมมุติฐาน 2) ขึ้นรวบรวมหลักฐาน 3) ขึ้นการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูลและหลักฐาน 4) ขึ้นตีความหลักฐานและสังเคราะห์ข้อมูลและหลักฐาน และ 5) ขึ้นนำเสนอผลการศึกษา

3) **วิธีการสอนโดยการพัฒนาโนมตี** แบนคส์ (Banks, 1977) และไมเคิลลิส (Michaelis, 1992) ได้เสนอรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนา โนมตี ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ซึ่งวิชาประวัติศาสตร์ก็เป็นสาขาหนึ่งที่ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรสังคมศึกษาของสหรัฐอเมริกา โดยไมเคิลลิส ได้เสนอรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนา โนมตีโดยยึดตามขั้นตอนของทาบาและคณะ ซึ่งทาบา (Taba, 1967: 92) และคณะได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา โนมตีในวิชาสังคมศึกษา ไว้ 3 ขั้นตอนด้วยกัน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ขั้นตอนการพัฒนาโนมตี

กิจกรรม	กระบวนการคิด	คำถาม
1. ระบุและจัดรายการ (Enumeration and grouping)	แยกความแตกต่าง (Differentiation)	นักเรียนได้เห็นอะไร นักเรียนได้ยินอะไร นักเรียนได้สังเกตอะไร (What did you see? Hear? Note?)
2. รวมกลุ่ม (Grouping)	ระบุสิ่งที่คล้ายกันและสรุป (Identifying common Properties, abstracting)	อะไรบ้างที่เป็นพวกเดียวกัน เหมือนกัน ใช้อะไรเป็นเกณฑ์ (What belongs together? On what criterion?)

กิจกรรม	กระบวนการคิด	คำถาม
3. แยกประเภทและให้ชื่อ (Labeling, categorizing)	กำหนดชั้นหรือลำดับของสิ่ง นั้น ๆ โดยเรียงลำดับจากสูงไป ต่ำ หรือมากไปหาน้อย (Determining the hierarchical Order of items. Super – and subordination)	นักเรียนเรียนชื่อกลุ่มที่แยกออกมา ว่าอะไร อะไรมาก่อน และอะไรมาหลัง (How would you call these groups? What belong under what?)

4) **วิธีสอนโดยการอภิปราย** วิธีสอนโดยการอภิปราย เป็นอีกวิธีสอนที่นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนะ โดยให้ ผู้เรียนรู้จักอภิปรายเหตุการณ์ เรื่องราว หรือการกระทำของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ และฝึกทักษะกระบวนการคิด วิพากษ์ วิเคราะห์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ โดยใช้เหตุผล หลักฐาน และข้อมูลทางประวัติศาสตร์ประกอบการอภิปรายแสดงความคิดเห็น และยังได้ทราบความรู้สึก ทัศนคติ ของผู้เรียนที่มีต่อเรื่องราวของประวัติศาสตร์ของผู้เรียนอีกด้วย

5) **วิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติ** การสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติ เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากเหตุการณ์หรือบทบาทที่สร้างขึ้นโดยพยายามให้เหมือนสภาพจริงมากที่สุด ความรู้สึก อารมณ์ ทัศนคติ และค่านิยมที่เกิดขึ้น ตลอดจนการแก้ปัญหา คือ สิ่ง que ผู้เรียนจะได้รับระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม

การแสดงบทบาทสมมุติจะส่งเสริมผู้เรียนให้แสดงพฤติกรรมหรือบทบาทต่าง ๆ กันไปตามบทบาทที่กำหนดไว้ในเหตุการณ์ พฤติกรรมที่ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้แสดงบทบาทแสดงออกมานั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึก อารมณ์ และเจตคติของผู้แสดงที่มีต่อบทบาทหรือพฤติกรรมที่ผู้แสดงสวมบทบาทนั้นอยู่ รวมทั้งเข้าใจพฤติกรรมของผู้อื่นที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือปัญหานั้นด้วย

การที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจว่าสิ่งนั้นดีสิ่งนั้นไม่ดี หรือบุคคลคนนั้นมีพฤติกรรมอย่างนั้นทำไม ไม่มีพฤติกรรมอย่างนี้ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บางครั้งอาจสอนโดยตรงไม่ได้ ผู้เรียนจะไม่เข้าใจ แต่ถ้าใช้การสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์หรือปัญหานั้นได้ดีและกระจำยิ่งขึ้น

การแสดงบทบาทสมมุติเป็นการนำเอาตัวอย่างพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในสังคมหรือในอดีตมาให้ผู้เรียนได้ศึกษา ซึ่งผลที่จะได้รับจากการศึกษาโดยวิธีการดังกล่าว มีดังนี้

- 1) ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจความรู้สึกของบุคคลอื่น ๆ และเมื่อสำรวจแล้วก็จะสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้นในเชิงเจตคติ
- 2) ผู้เรียนมีโอกาสในการศึกษาความสัมพันธ์และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่ม
- 3) ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ในบุคคล หรือระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาค่านิยมในเรื่องความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น
- 5) ผู้เรียนสามารถสำรวจเจตคติของตนเอง รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องโดยการเรียนรู้จากเจตคติของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง

6) **วิธีสอนโดยใช้ประวัติศาสตร์บอกเล่า** นักการศึกษาทางสังคมศึกษา ได้เสนอแนะการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) โดยเฉพาะการสอนประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้มีชีวิตชีวน่าเชื่อถือ และไม่น่าเบื่อหน่าย วิธีการหนึ่งที่น่านำมาใช้ คือ วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า เมคาฟฟี ลิตตัน และเดวิส (Mchaffy, Stitton, and Davis, 1979) ได้ชี้ให้เห็นว่า วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่าจะช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ไม่เฉื่อยชา และนักเรียนจะรู้สึกเหมือนว่า ข้อมูลทางประวัติศาสตร์มีอยู่รอบตัวเขา

ในบางครั้ง หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือหลักฐานที่ไม่ เป็นลายลักษณ์อักษรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ล้วนมีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แต่ในบางครั้งหลักฐานอาจมีไม่เพียงพอ หรือยังไม่กระจ่าง ทำให้เนื้อหาสาระของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอาจยังไม่สมบูรณ์นัก ครูผู้สอน จึงควรนำวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อมูลประกอบ จะทำให้เนื้อหาสาระของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากการสังเกตการสอนและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการนำวิธีสอนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ใน โรงเรียนของประเทศไทย และการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีสอนประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา เมื่อนำมาเปรียบเทียบพอสรุปได้ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 วิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทยและโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

วิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย	วิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา
วิธีสอนที่ครูส่วนใหญ่นำมาใช้ คือ วิธีสอนแบบบรรยาย ประกอบการใช้สื่อ และการแบ่งกลุ่มเพื่อปฏิบัติกิจกรรม	มีหลากหลายวิธี อาทิ การสอนแบบสืบสวน วิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ วิธีสอนโดยการพัฒนาโมเดล วิธีสอนโดยการอภิปราย วิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ วิธีสอนโดยใช้ประวัติศาสตร์บอกเล่า

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

ผู้วิจัยขอเสนอเป็น 2 ส่วนย่อย คือ

ส่วนที่ 1.3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย

จากการเข้าร่วมสังเกตการสอนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยที่ครูผู้สอนได้จัดส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย และแบ่งกลุ่มปฏิบัติกิจกรรมโดยให้นักเรียนอ่านใบความรู้และทำกิจกรรมในใบงาน โดยใช้หนังสือแบบเรียนที่ทางสำนักพิมพ์จัดขึ้นเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาเพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน บางครั้งให้ผู้เรียนค้นหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตประกอบการเรียนการสอนบ้าง ส่วนการใช้สื่อประเภทวิดิทัศน์ประกอบการเรียนการสอนน้อย ขาดการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง และเมื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่าสาเหตุที่ทำให้ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนสนใจ มีดังนี้

ก. ขาดโอกาสในการเข้าร่วมอบรมสัมมนา เกี่ยวกับการสอน หรือเทคนิคการสอนประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนไม่มีงบประมาณ รวมทั้งการจัดอบรมครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์มีน้อยมาก

ข. เวลาในการจัดการเรียนการสอนมีน้อย ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางกำหนดให้สาระประวัติศาสตร์ มีเวลาเรียน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ขณะที่ตัวชี้วัด และเนื้อหาสาระที่กำหนดให้นักเรียนเรียนมีจำนวนมาก รวมทั้งโรงเรียนมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรมาก หรือกิจกรรม

ต่าง ๆ จำนวนมากในการเรียนแต่ละภาคเรียน ทำให้ครูต้องหาวิธีการที่ทำให้นักเรียนสามารถเรียนได้ครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนด คือ การใช้วิธีการบรรยาย

ก. สถานศึกษาไม่มีห้องสอนประวัติศาสตร์ที่มีสื่อ/อุปกรณ์ พร้อม เหมือนกับห้องวิทยาศาสตร์ที่มีอุปกรณ์ในการทดลองพร้อม ดังนั้นเมื่อครูต้องการใช้สื่อประเภท ICT ปรากฏว่าไม่มีห้องที่สามารถใช้สื่อชิ้นนี้ได้

ส่วนที่ 1.3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศ

สหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าได้นำเทคนิคหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์โดยใช้กิจกรรมเส้นเวลา เส้นเวลา (Time Line) จะแสดงความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งบุคคล เวลา และเหตุการณ์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เส้นเวลา จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนจดจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างไม่สับสน เกิดการประติดประต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถนำข้อมูลที่ได้อ่านไปวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต และอนาคต

การจัดกิจกรรมเส้นเวลา (Time Line) มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมเส้นเวลา ช่วยทำให้ผู้เรียนสามารถสรุปความคิดรวบยอดหรือมโนคติ (concepts) ในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และเข้าใจลำดับของเหตุการณ์ด้วย นอกจากนี้ การนำกิจกรรมเส้นเวลามาให้ผู้เรียนปฏิบัติ ยังช่วยทำให้ผู้เรียนมองเห็นภาพการเคลื่อนไหวของข้อมูล ลักษณะเด่นของข้อมูล และความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศกับต่างประเทศได้อีกด้วย ทั้งยังเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ ฝึกการสังเกต

2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้เอกสาร หรือหลักฐานทาง

ประวัติศาสตร์ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ถือเป็นหัวใจในการศึกษาและการเข้าใจประวัติศาสตร์ เพราะหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา และเราสามารถนำไปใช้เป็นประจักษ์พยานทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์ได้ รวมทั้งวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษา ทำให้ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับอย่างแท้จริง

นักประวัติศาสตร์เป็นผู้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราว เหตุการณ์ และผลงานที่เกิดขึ้นในอดีตของมนุษย์ และทำหน้าที่บันทึกและเสนอเรื่องราวเหล่านั้นให้แก่สังคม โดยทั่วไปนักประวัติศาสตร์ต้องอาศัยหลักฐานที่มีอยู่แล้ว และใช้หลักฐานนั้นในการนำไปสู่การศึกษาและอธิบายเรื่องราวใน

อดีต ดังนั้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญและถือเป็นหัวใจในการศึกษา เพราะการเรียนรู้และการเข้าใจประวัติศาสตร์ จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ หากไม่มีหลักฐานแล้ว นักประวัติศาสตร์ก็ไม่สามารถอ้างอิงหรือตีความให้กระจ่างชัดได้ เรื่องราวที่จะสรุปเพื่อนำเสนอนั้นอาจไม่น่าเชื่อถือ

ครูสอนประวัติศาสตร์ ควรใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Teaching With Documents) จะเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนค้นคว้าที่ได้พบเห็นเอกสาร หรือหลักฐานของเรื่องนั้นจริง แต่ครูสอนประวัติศาสตร์ ควรมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะของการวิพากษ์หลักฐาน ทั้งการวิพากษ์ภายในและการวิพากษ์ภายนอกประกอบด้วย (Internal Validity and External Validity)

ตัวอย่างการสอนเนื้อหาต่อไปนี ที่ควรนำเอกสาร หรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มาประกอบการสอน

- 1) Revolution and the New Nation (1754-1820s)
- 2) Expansion and Reform (1801-1868)
- 3) Civil War and Reconstruction (1850-1877)
- 4) The Development of the Industrial United States (1870-1900)
- 5) The Emergence of Modern America (1890-1930)
- 6) The Great Depression and World War II (1929-1945)
- 7) Postwar United States (1945 to early 1970s)
- 8) Contemporary United States (1968 to the present)

3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเขียน กิจกรรมเกี่ยวกับการเขียน นับเป็นกิจกรรมสำคัญในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เพราะประวัติศาสตร์มีรากฐานมาจากการเขียนและบันทึกของมนุษย์ในยุคสมัยต่าง ๆ การฝึกฝนนักเรียนให้มีทักษะในการเขียน โดยเฉพาะการบันทึก และการเขียนในลักษณะสร้างสรรค์ จะทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาในวิชาประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ครูจึงควรฝึกฝนนักเรียนให้มีทักษะในการเขียน โดยเฉพาะการบันทึก และควรเน้นการเขียนในลักษณะสร้างสรรค์

ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเขียนได้อย่างหลากหลาย ให้แก่นักเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยครูผู้สอนต้องพิจารณาว่ากิจกรรมนั้น ๆ เหมาะสมกับนักเรียนในระดับใด ตัวอย่างกิจกรรมการเขียน เป็นต้นว่า

- 1) การเขียนบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน
- 2) การเขียนบันทึกเหตุการณ์ของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์

- 3) การเขียนจดหมาย
- 4) โครงการจัดทำโปสเตอร์
- 5) การสร้างผังเมืองและเมืองจำลองในสมัยประวัติศาสตร์
- 6) การจัดทำหน้าแรกของหนังสือพิมพ์
- 7) การเขียนหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
- 8) การสร้างเว็บไซต์และซีดีรอมเกี่ยวกับเนื้อหาประวัติศาสตร์

กิจกรรมที่นำเสนอเป็นตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการเขียน ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น โดยให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง นอกจากนี้ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเขียนยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ และมีจินตนาการอีกด้วย

4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการอ่าน การอ่านเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนอีกแบบหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ การอ่านทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา ข้อเท็จจริง เพิ่มพูนความรู้ ได้แนวคิด และประสบการณ์จากการอ่าน นอกจากนี้ ยังทำให้ผู้เรียนหรือผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินจากเนื้อหาที่อ่านอีกด้วย

นอกเหนือจากการอธิบายเนื้อหาของผู้สอนแล้ว กิจกรรมการอ่านนับว่าเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งที่ครูผู้สอนสังคมศึกษาคควรจัดเพิ่มประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ การอ่านจะช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์หรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ดีขึ้น และถือเป็นข้อมูลอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือจากข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือเรียนเท่านั้น เพราะการเสนอเนื้อหาสาระในหนังสือเรียนยังมีข้อจำกัด กล่าวคือ ไม่อาจนำรายละเอียดของเหตุการณ์ทั้งหมดหรือทรรศนะของนักวิชาการทุกท่านที่มีต่อเหตุการณ์นั้น ๆ มาเสนอ จึงต้องเสนอเนื้อหาในภาพรวม ๆ แต่ถ้าครูผู้สอนจัดกิจกรรมการอ่าน โดยให้อ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์แล้ว ไม่ว่าจะ เป็นหนังสือประเภท ตำรานาน นิทาน นิยายอิงประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ อัดชีวประวัติ กวีนิพนธ์ บทละคร สารานุกรม รวมทั้งเอกสารทางราชการ เป็นต้น จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนที่ได้เรียนไปแล้วอย่างถ่องแท้และถูกต้อง การจัดกิจกรรมการอ่านนั้นอาจจัดได้ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน

การจัดกิจกรรมการอ่านอาจจัดได้หลายรูปแบบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมการอ่านหนังสือประวัติศาสตร์
- 2) กิจกรรมการอ่านหนังสือประวัติศาสตร์ที่ตนสนใจ
- 3) กิจกรรมการอ่านเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 4) การรวบรวมสุนทรพจน์ของบุคคลสำคัญ

5) การอ่านอัตชีวประวัติบุคคลสำคัญ

จากตัวอย่างกิจกรรมการอ่านที่เสนอเป็นแนวทางดังกล่าว ครูสอนประวัติศาสตร์สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ได้อีกกิจกรรมหนึ่ง เป็นกิจกรรมที่จะกระตุ้นให้นักเรียนรักการอ่าน โดยเฉพาะหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ รวมทั้งหนังสืออื่น ๆ และยังเป็นการช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางประวัติศาสตร์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้อย่างกว้างขวางอีกด้วย

5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการพูด กิจกรรมการพูดเป็นกิจกรรมอีกประเภทหนึ่งที่ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถนำมาจัดให้แก่ผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย กิจกรรมการพูดช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ การเรียบเรียงเนื้อหา ก่อนนำเสนอ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น

กิจกรรมการพูดเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งที่ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถนำมาจัดให้แก่ผู้เรียนได้ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพูดสามารถจัดได้หลายกิจกรรม เป็นต้นว่า

- 1) กิจกรรมการโต้วาที
- 2) กิจกรรมการอภิปราย
- 3) กิจกรรมพบปะสนทนากับผู้อาวุโสในชุมชน
- 4) กิจกรรมการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ
- 5) กิจกรรมการกล่าวสุนทรพจน์หรือการปาฐกถา

กิจกรรมการพูดเป็นกิจกรรมที่นักเรียนให้ความสนใจ ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จึงควรจัดให้แก่ผู้เรียนได้

6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการแสดง กิจกรรมการแสดงเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนประวัติศาสตร์ ตลอดจนสามารถพัฒนาและสะท้อนความรู้สึกร่องเหตุการณ์ได้อีกด้วย

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถจัดกิจกรรมการแสดงได้หลายรูปแบบ ได้แก่

- 1) กิจกรรมการแสดงละคร การแสดงละครมีอยู่หลายรูปแบบ ได้แก่การแสดงละครสั้น ละครใบ้ นาฏการ ละครล้อเลียน ละครเลียนแบบ และการแสดงหุ่นประเภทต่าง ๆ
- 2) กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมุติ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนประเภทที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะในด้านอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลที่ผู้เรียนนำมาแสดง กิจกรรมของการแสดงบทบาทสมมุติ คือจะสมมติบทบาทหรือเหตุการณ์อย่างหนึ่งขึ้นให้เหมือนหรือใกล้เคียงความจริง แล้วกำหนดตัวแสดงโดยสวมบทบาทของบุคคลในเหตุการณ์นั้น ๆ

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการแสดงประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นต้น
ว่า

- 1) กิจกรรมการแสดงละครสั้น
- 2) กิจกรรมการแสดงละครล้อเลียน
- 3) กิจกรรมการแสดงละครเลียนแบบ
- 4) กิจกรรมการแสดงนาฏการเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์
- 5) กิจกรรมการแสดงหุ่นประเภทต่าง ๆ
- 6) กิจกรรมบทบาทสมมุติ
- 7) การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางประวัติศาสตร์

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การแสดง จัดเป็นกิจกรรมแบบหนึ่งที่สามารถจัดให้แก่ผู้เรียนทุกระดับชั้น โดยเฉพาะชั้นที่เป็นเด็ก ๆ เพราะธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็กคือ การอยากรู้อยากเห็น ไม่ค่อยชอบอยู่นิ่ง ๆ และชอบการเลียนแบบของจริง เราอาจเคยสังเกตว่าเด็ก ๆ ชอบเลียนแบบผู้ใหญ่หรือชอบสร้างสถานการณ์ขึ้นมาแล้วสวมบทบาทเป็นคนนั้น ๆ เช่น ชอบเล่นเรื่องบ้าน แล้วให้ตัวเองเป็นพ่อแม่ ลูก ฯลฯ เมื่อธรรมชาติของเด็กเป็นเช่นนี้ การจัดการเรียนการสอนโดยการแสดงจึงมีความเหมาะสม

กิจกรรมการแสดงเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนประวัติศาสตร์ ตลอดจนสามารถพัฒนาและสะท้อนความรู้สึกรู้สึกของเหตุการณ์ได้อีกด้วย

จากการสังเกตการสอนและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนของประเทศไทย และการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อนำมาเปรียบเทียบพอสรุปได้ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และ
โรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ของโรงเรียนในประเทศไทย	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชา ประวัติศาสตร์ของโรงเรียนใน ประเทศสหรัฐอเมริกา
ส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายและแบ่งกลุ่ม ปฏิบัติกิจกรรมโดยให้นักเรียนอ่านใบความรู้และ ทำกิจกรรมในใบงาน ให้นักเรียนตอบคำถามในใบ งาน หรือใบกิจกรรม มีหนังสือแบบเรียน ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีหลากหลาย วิธี อาทิ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ เส้นเวลา การจัดกิจกรรมการเขียน การ อ่าน การพูด การแสดง การใช้หลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ประกอบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้

1.4 การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียน ในประเทศไทย และโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็น 2 ส่วนย่อย คือ

ส่วนที่ 1.4.1 การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของ โรงเรียนในประเทศไทย

จากการเข้าร่วมสังเกตการสอนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครูสังคมศึกษาที่สอนในระดับ
ประถมศึกษา ส่วนใหญ่จะใช้ภาพประกอบการสอน ส่วนในระดับมัธยมศึกษามีการใช้สื่อหลาย
ประเภท ได้แก่ การใช้ Power Point ประกอบ การบรรยาย การมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม
ช่วยกันค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เมื่อสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับสาเหตุที่ครูมีการใช้สื่อประกอบการ
เรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ค่อนข้างน้อย พบว่าสาเหตุสำคัญมาจาก 2 ประการคือ

- 1) ครูขาดความรู้ในการผลิตสื่อที่จะนำมาใช้เพื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน
วิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 2) ในกรณีที่ต้องการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ห้องโสตฯ ของโรงเรียนที่มีอุปกรณ์
พร้อมมีไม่เพียงพอ ในบางครั้งครูมีสื่อ แต่ไม่มีห้องให้ใช้สื่อชิ้นนั้นได้

ส่วนการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์นั้นพบว่า ครู
ส่วนใหญ่พานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้มีสาเหตุมาจาก

- 1) ขาดแคลนงบประมาณในการพานักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้
- 2) ครูไม่ทราบว่าแหล่งเรียนรู้ใดบ้างในท้องถิ่นสามารถนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ที่ตนสอน
- 3) ในกรณีที่ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ ก็ประสบปัญหาคือมีหนังสือที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ หรือมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องที่จะให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมมีน้อย หรือไม่มีเลย เพราะโรงเรียนมีงบประมาณจำกัดในการซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด

นอกจากนั้น ยังมีสถานศึกษาหลายแห่งได้มีการจัดศูนย์พัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ดังรายชื่อสถานศึกษา ที่ปรากฏใน ภาคผนวก ข

ส่วนที่ 1.4.2 การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย พบว่ามีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ดังนี้

- 1) **สื่อโสตทัศน** ได้แก่ กราฟ แผนภูมิ แผนที่ ลูกโลก การ์ตูน และเส้นเวลา โดยเฉพาะเส้นเวลา (Time Line) นักการศึกษาให้ความสำคัญอย่างมาก เส้นเวลานับเป็นกราฟิกชนิดหนึ่งซึ่งแสดงเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ประกอบด้วย บุคคล เวลา และเหตุการณ์ ครูผู้สอนจึงควรใช้เส้นเวลาประกอบการสอน โดยแสดงให้เห็นว่า เวลาเคลื่อนเป็นเส้นตรงไปสู่อนาคตในทิศทางเดียว ซึ่งเป็นการแบ่งช่วงเวลาเป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
- 2) **สื่อสิ่งพิมพ์** เป็นสื่ออีกประเภทหนึ่งที่ครูสอนประวัติศาสตร์มักนำมาประกอบการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ครูมักใช้หนังสือเรียน หรือตำราประวัติศาสตร์ประกอบการสอน นอกจากนี้ยังนำสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ มาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น เอกสารอัดสำเนา หนังสือพิมพ์ วรรณคดี อัดชีวประวัติ นิยายอิงประวัติศาสตร์ วารสาร หลักฐานที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกส่วนบุคคล โดยเฉพาะบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์
- 3) **สื่อภาพ** ได้แก่ ภาพเขียน ภาพชุด ภาพถ่ายบุคคล หรือภาพถ่ายสถานที่สำคัญ ไปสเตอร์ วิดีทัศน์ สไลด์ รายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น
- 4) **สื่ออิเล็กทรอนิกส์** มีสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลายประเภท เช่น ซีดี หนังสือเสียง บทเรียน e-Learning เป็นต้น
- 5) **แหล่งเรียนรู้** แหล่งการเรียนรู้ที่ได้นำมาใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่น วิทยากรหรือผู้รู้ในชุมชน ห้องสมุด

โรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย หรือหอสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยครุณานักเรียนได้ศึกษา หรือพาไปชมในสถานที่จริง

นักการศึกษาทางสังคมศึกษา ได้แนะนำแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นต้นว่า

1) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ แหล่งข้อมูลสำคัญที่ทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์ได้โดยง่าย และใช้ระยะเวลาสั้น พิพิธภัณฑ์ได้จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตในแต่ละยุคแต่ละสมัย บางครั้งก็จัดนิทรรศการเป็นการเฉพาะ จึงควรนำนักเรียนไปเยี่ยมชม เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ได้เข้าใจยิ่งขึ้น

2) หลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (Unwritten source) เป็นต้นว่า สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือโบราณสถาน สิ่งประดิษฐ์ หรือโบราณวัตถุ หลักฐานประเภทนี้มีทั้งหลักฐานในยุคต่าง ๆ ทั้งยุคก่อนประวัติศาสตร์ และยุคประวัติศาสตร์ ครูควรนำมาให้นักเรียนได้ศึกษา หรือพาไปชมในสถานที่จริง

3) วิทยากรหรือผู้รู้ ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญในอดีตหรือเป็นผู้พบเห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง บางครั้งอาจเป็นผู้อาวุโสในท้องถิ่นนั้น ๆ ก็อาจจะเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้แก่นักเรียนได้ ครูควรใช้ร่วมกับวิธีสอนประวัติศาสตร์บอกเล่า

4) ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย หรือหอสมุดประชาชน เป็นแหล่งสะสมเอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ วัสดุสารต่าง ๆ ตลอดจนสารสนเทศด้านประวัติศาสตร์ ที่สามารถแนะนำนักเรียนไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้

นอกจากนั้น นักการศึกษาทางสังคมศึกษา ยังให้ความเห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบันอย่างมาก เพื่อให้เด็กนักเรียนมีข้อมูลใหม่ที่ทันสมัย สต็อคการ์ด (Stockard, 2007) ได้แนะนำเว็บไซต์สำหรับครูสอนประวัติศาสตร์ ดังรายชื่อเว็บไซต์ปรากฏใน ภาคผนวก ข

จากการสังเกตการสอนและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนของประเทศไทย และการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา เมื่อนำมาเปรียบเทียบพอสรุปได้ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของ
โรงเรียนในประเทศไทย และ โรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย	การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา
<p>ครูส่วนใหญ่ มักให้นักเรียนค้นหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต และมีการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประกอบการเรียนการสอนในบางบทเรียน แต่การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ยังอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์</p>	<p>การใช้สื่อประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายประเภท เช่น เส้นเวลา รวมทั้งสื่ออินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์ต่าง ๆ ส่วนแหล่งเรียนรู้ มักใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอน โดยการ เช่นพานักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในสถานที่จริง การใช้วิทยากรในชุมชน เป็นต้น</p>

1.5 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็น 2 ส่วนย่อย คือ

ส่วนที่ 1.5.1 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ พบว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีการวัดและประเมินผล โดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัยเลือกตอบ โดยคัดเลือกข้อสอบจากหนังสือที่สำนักพิมพ์จัดทำขึ้น แล้วนำมาปรับบ้างเล็กน้อย ทั้งนี้มีผลมาจากครูยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสร้างเครื่องมือวัดว่ามีวิธีการสร้างอย่างไร ดังนั้น เครื่องมือวัดและประเมินผลวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ จึงออกมาในรูปของแบบทดสอบ และวัดความรู้ความจำโดยส่วนใหญ่ ขณะเดียวกันก็ยังมีบางส่วนที่สร้างเครื่องมือวัดแล้วไม่ครอบคลุมตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด

ส่วนที่ 1.5.2 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า นักการศึกษาทางสังคมศึกษาหลายท่าน

ได้เสนอแนะว่า การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ มีจุดมุ่งหมายในการวัดเช่นเดียวกับวิชาสังคมศึกษา กล่าวคือ พฤติกรรมที่ต้องประเมินประกอบด้วย

- 1) ความรู้ความเข้าใจ
- 2) ทักษะทั้งด้านวิชาการและทักษะทางสังคม
- 3) เจตคติและค่านิยม

การวัดและประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจ เป็นการประเมินสมรรถภาพทางด้านสติปัญญาของผู้เรียน ความรู้ความสามารถของผู้เรียนเกิดจากการเรียนที่ได้จากการสอนของครู และเกิดจากการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนเอง สำหรับการวัดและประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาประวัติศาสตร์ ได้จำแนกประเภทของความรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ออกเป็นข้อเท็จจริง มโนคติ และหลักการ

ส่วนเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ที่สำคัญ คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งส่วนใหญ่คือแบบทดสอบทั้งแบบปรนัยและอัตนัย

การวัดและประเมินผลด้านทักษะในวิชาสังคมศึกษา ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา จะแบ่งทักษะเป็น 2 ประเภท คือ ทักษะทางวิชาการ และทักษะทางสังคม ที่ครูสังคมศึกษาคควรพัฒนาให้แก่นักเรียน

ทักษะทางวิชาการ หรือทักษะทางปัญญา เป็นทักษะที่บุคคลใช้เพื่อแสวงหาความรู้ จัดกระทำกับความรู้ และใช้ความรู้เพื่อการแก้ปัญหา โดยเฉพาะทักษะที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นต้นว่า

- 1) ทักษะในการเรียบเรียงและประเมินความรู้
- 2) ทักษะในการแสวงหาความรู้โดยการอ่าน
- 3) ทักษะในการสื่อความหมายโดยการพูด
- 4) ทักษะความสามารถในการเขียนหรือการบันทึก
- 6) ทักษะในการอ่าน
- 7) ทักษะในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเวลา
- 8) ทักษะการลำดับเหตุการณ์
- 9) ทักษะในการแก้ปัญหา
- 10) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ส่วนทักษะทางสังคม เป็นทักษะที่บุคคลใช้เพื่อการอยู่หรือทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้นว่า ทักษะการสร้างความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

สำหรับเครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลด้านทักษะ ครูสังคมนาศึกษาควรวัดและประเมินอย่างหลากหลาย เป็นต้นว่า แบบสังเกต แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน หรือรายงานตนเอง ฯลฯ

การวัดและประเมินผลด้านเจตคติและค่านิยม เป็นการวัดและประเมินด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้เรียน

สำหรับเครื่องมือการประเมินมีหลายชนิด เป็นต้นว่า การใช้คำถามปลายเปิด การสังเกต การสัมภาษณ์ การสำรวจ การเขียนรายงานตนเอง เป็นต้น

นอกจากนั้น ครูผู้สอนอาจใช้สถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปราย เพื่อสังเกตหรือตรวจสอบ ความรู้สึก อารมณ์ หรือ ค่านิยมของผู้เรียนระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าว

จากการสังเกตการสอนและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนของประเทศไทย และการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อนำมาเปรียบเทียบพอสรุปได้ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียน ในประเทศไทย	การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียน ในประเทศสหรัฐอเมริกา
เน้นการวัดและประเมินผลด้านความรู้ โดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัยเป็นหลัก	ให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินผลพฤติกรรมนักเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านเจตคติ โดยใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลประเภทต่าง ๆ

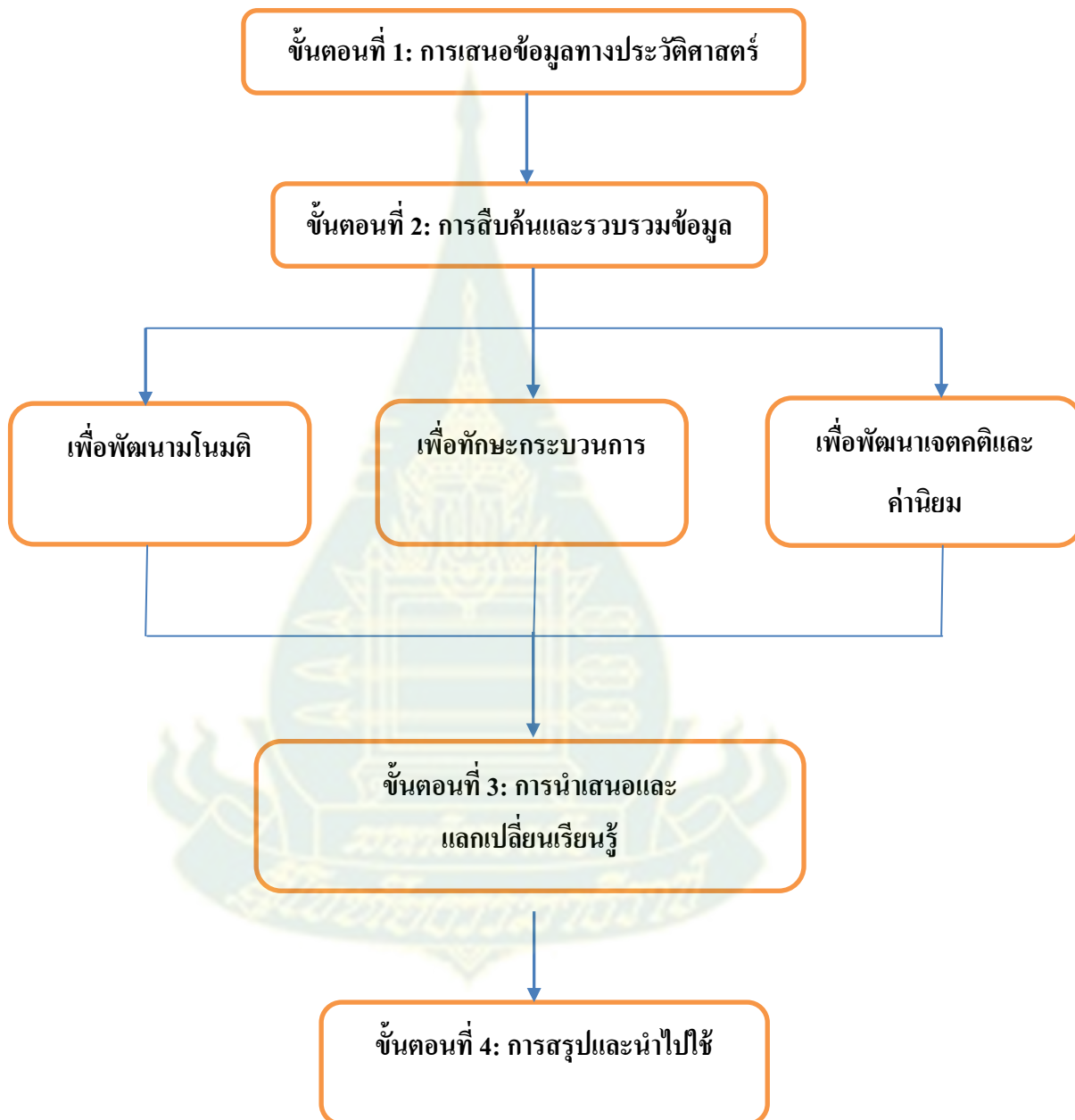
ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนที่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ พบว่าแต่ละวิธีสอนมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสังเคราะห์ขั้นตอนการสอนของวิธีสอนแบบต่าง ๆ มาพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาที่สามารถพัฒนาผู้เรียนด้านมโนคติทางประวัติศาสตร์ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านเจตคติและค่านิยม พร้อมทั้งจัดทำขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบสอดคล้องกับแนวคิดและหลักการการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านมโนคติทางประวัติศาสตร์ พัฒนาทักษะกระบวนการ และพัฒนาเจตคติและค่านิยม

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย
ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

คำอธิบายเพิ่มเติมรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในแต่ละขั้นตอน

1. ขั้นตอนที่ 1: การเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์

การนำเสนอข้อมูลสามารถทำได้ใน 3 แนวทาง

1.1 การนำเสนอข้อมูล หรือตัวอย่างต่าง ๆ ของมโนคติพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่ครูต้องการนำมาสอนมาเสนอให้แก่ผู้เรียน ข้อมูล หรือตัวอย่างที่อาจจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน อาจเป็นกรณีตัวอย่าง บทความ ข่าวจากหนังสือพิมพ์ วิดิทัศน์หรือจากสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ เว็บไซต์ เป็นต้น ข้อมูลที่นำมาเสนอเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่รู้ในเรื่องที่กำลังศึกษา

ข้อมูลที่นำมาเสนอต้องมีทั้งข้อมูลหรือตัวอย่างที่สะท้อนถึงมโนคติพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่ครูผู้สอนต้องการจะนำมาสอน รวมทั้งข้อมูลหรือตัวอย่างที่ไม่ใช่ตัวอย่างของมโนคติพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ไทยด้วย โดยครูผู้สอนควรเตรียมข้อมูลหรือตัวอย่างจำนวนค่อนข้างมาก เพื่อให้ครอบคลุมลักษณะของมโนคติพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่ผู้สอนจะหยิบยกขึ้นมาสอน

1.2 การกำหนดประเด็นปัญหา ครูหรือนักเรียน หรือครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย เมื่อได้ประเด็นที่ต้องการศึกษาแล้ว ให้นักเรียนร่วมกันกำหนดเป็นปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยระบุหัวข้อดังนี้ (1) ที่มาของปัญหา ความสำคัญของปัญหา และ (2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3 การนำเสนอปัญหา สถานการณ์ปัญหา หรือประสบการณ์ ที่เกี่ยวกับเจตคติและค่านิยมทางประวัติศาสตร์ไทย เช่น ปัญหาความรักและความภูมิใจในความเป็นไทย ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ปัญหาความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมไทย ปัญหาการตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมไทยที่ควรอนุรักษ์ เป็นต้น โดยให้นักเรียนร่วมกันคิด โดยวิเคราะห์จากสถานการณ์ในประวัติศาสตร์ไทย หรือจากสถานการณ์ปัจจุบัน หรือจากประสบการณ์ของนักเรียนเอง และให้นักเรียนร่วมกันกำหนดปัญหาที่ต้องการศึกษา

2. ขั้นตอนที่ 2: การสืบค้นและรวบรวมข้อมูล

การสืบค้นและรวบรวมข้อมูลใช้กระบวนการที่สอดคล้องกับแนวทางการนำเสนอข้อมูลทั้ง 3 แนวทาง ในขั้นตอนที่ 1 กล่าวคือ

2.1 เพื่อเป็นการพัฒนามโนคติ จะเป็นขั้นตอนที่ครูนำเสนอความรู้ใหม่ คือมโนคติพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ไทยให้กับผู้เรียน โดยครูให้กำนิยามมโนคติพื้นฐานที่จะศึกษา ในขั้นนี้ ครูใช้วิธีสอนหรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้มโนคติที่ต้องการสอน เช่น การอธิบาย การสอนแบบนิรนัย การสอนแบบอุปนัย เป็นต้น

2.2 เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะกระบวนการ ครูให้นักเรียนเลือกใช้วิธีการที่จะแก้ปัญหา เป็นต้นว่า เลือกใช้วิธีการเรียนการสอนโดยใช้วิธีทางประวัติศาสตร์ วิธีการสืบสวนสอบสวน วิธีการแก้ปัญหา เป็นต้น

2.3 เพื่อเป็นการพัฒนาเจตคติและค่านิยม ครูผู้สอนควรให้นักเรียนประเมินปัญหาโดยการวิเคราะห์ผลกระทบของปัญหาที่จะเกิดกับตนเอง ชุมชน และประเทศ จากปัญหาที่นักเรียนร่วมกันกำหนดเกี่ยวกับด้านเจตคติและค่านิยมทางประวัติศาสตร์ไทยแล้ว นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลกระทบของปัญหาที่จะเกิดกับตนเอง เกิดกับชุมชน เกิดกับสังคม และเกิดกับประเทศในที่สุดว่ามีอะไรบ้างร่วมกันวิเคราะห์โดยกำหนดผลกระทบเป็นข้อ ๆ ทั้งนี้อาจเป็นผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแลกเปลี่ยนผลการประเมิน

นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันรวบรวมข้อมูลจากผลกระทบของปัญหาดังกล่าว โดยครูอาจจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ การศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในชุมชน การจัดค่ายประวัติศาสตร์ กิจกรรมประวัติศาสตร์บอกเล่า เป็นต้น (เพื่อให้นักเรียนเกิดความรัก ความภูมิใจในมรดกทางประวัติศาสตร์ของไทย และตระหนักในการอนุรักษ์มรดกอันล้ำค่าเหล่านั้น)

3. ขั้นตอนที่ 3: การนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

นักเรียนนำเสนอสิ่งที่ได้สืบค้นและรวบรวมข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะร่วมกัน กล่าวคือ

3.1 ครูอาจจัดกิจกรรมกลุ่ม ให้กลุ่มร่วมกันอภิปราย ระดมสมอง เพื่อวิเคราะห์ จำแนกข้อมูลหรือตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับมโนคติพื้นฐานที่ศึกษา และข้อมูลหรือตัวอย่างที่ไม่เกี่ยวข้องกับมโนคติพื้นฐานที่ศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนจัดกลุ่มข้อมูล เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับมโนคติ และกลุ่มข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับมโนคติ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มเพื่อจำแนกข้อมูลหรือจัดกลุ่มข้อมูลในส่วนที่เป็นมโนคติ และข้อมูลที่ไม่ใช่มโนคตินี้ ครูอาจเสนอแนะให้ผู้เรียนใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น แผนผังมโนคติ (concept map)

แผนผังกราฟิก เป็นต้น เพราะแผนผังมโนคติ หรือแผนผังกราฟิก จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่กระจ่างขึ้น และยังช่วยให้เชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ได้อีกด้วย

เมื่อจำแนกข้อมูล หรือจัดกลุ่มข้อมูลได้แล้ว ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนเพิ่มรายการหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมโนคติพื้นฐานที่กำลังศึกษาอีกด้วย

3.2 เมื่อได้คำตอบจากการแก้ปัญหาแล้ว ครูเสนอแนะให้นักเรียนศึกษาในเชิงลึกของคำตอบ โดยการจัดทำโครงการทางประวัติศาสตร์ หรือการใช้วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า (ในขั้นตอนนี้ เน้นทักษะการสืบค้น การจดบันทึก การเขียน เป็นต้น)

3.3 นักเรียนร่วมกันให้ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และประเทศให้เกิดเจตคติและค่านิยมทางประวัติศาสตร์ เป็นต้นว่า แนวทางในการสร้างจิตสำนึกความรักและความภูมิใจในความเป็นไทย ความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม หรือการสร้างความตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมไทยที่ควรอนุรักษ์ เป็นต้น

4. ขั้นตอนที่ 4: การสรุปและนำไปใช้

นักเรียนสรุปและนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป โดยครูเสนอแนะกิจกรรม ดังนี้

4.1 การสรุปโดยใช้แผนผังมโนคติ หรือใช้กราฟิกในการแสดงความเข้าใจในมโนคติพื้นฐานที่ศึกษา

4.2 การนำเสนอผลงานจากการศึกษาค้นคว้าประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ไทย โดยอาจเสนอในรูปแบบของชิ้นงาน คือรายงาน การจัดแสดงนิทรรศการ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

4.3 การทำโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการศึกษาต่อยอด เช่น จัดทำโครงการสร้างจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย โครงการการลดความขัดแย้งและการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมไทย โครงการการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมไทย เป็นต้น

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง หลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยนั้น เสนอไว้ใน ภาคผนวก ฅ